

Информация за растителните видове на Пчелен Рай

Съдържание:

Списък на видове:

1. Жълт равнец – Moonshine Yarrow (<i>Achillea clypeolata</i> Sm.)	стр.2
2. Тревист равнец – Simple Leafed Milfoil (<i>Achillea erba-rotta</i> All. 'Barona')	стр.3
3. Бял равнец – Yarrow (<i>Achillea millefolium</i> L.)	стр.4
4. Розов равнец – Rose Yarrow (<i>Achillea millefolium</i> L. 'Cerise Queen')	стр.6
5. Червен равнец – Red Yarrow (<i>Achillea millefolium</i> L. 'Safran')	стр.7
6. Агастаче, Лофант – Agastache, Korean Mint (<i>Agastache rugosa</i> (Fisch.&C.A.Mey.) Kuntze 'Golde Jubilee')	стр.8
7. Лечебен ранилист – Betony (<i>Betonica officinalis</i> L. syn. <i>Stachys officinalis</i> (L.)Tr.)	стр.10
8. Сив кариоптерис – Bluebeard (<i>Caryopteris incana</i> (Thunb. ex Houtt.) Miq.)	стр.11
9. Клеоме, Цвете паяк – Spider flower (<i>Cleome spp.</i>)	стр.12
10. Бяла ехинацея – Echinacea (<i>Echinacea purpurea</i> (L.) Moench 'Alba')	стр.13
11. Лечебен исоп – Hyssop (<i>Hyssopus officinalis</i> L.)	стр.14
12. Мъхеста звъника – Hairy St. John`s Wort (<i>Hypericum hirsutum</i> L.)	стр.15
13. Теснолистна лавандула - English Lavender (<i>Lavandula spica</i> L. syn. <i>Lavandula angustifolia</i> Mill.)	стр.16
14. Лирово дърво, Дърво лале, Лириодендрон – Liriodendron, Tulip tree (<i>Liriodendron tulipifera</i> L.)	стр.18
15. Монарда, Бергамот – Scarlet Beebalm, Bergamot (<i>Monarda didyma</i> L.)	стр.19
16. Ябълкова Мента – Apple Peppermint (<i>Mentha suaveolens</i> Ehrh. 'Variegata')	стр.20
17. Босилек – Common Basil (<i>Ocimum basilicum</i> L.)	стр.22
18. Обикновен риган – Oregano (<i>Origanum vulgare</i> L.)	стр.23
19. Планинска/Балканска чубрица – Winter Savory (<i>Satureja montana</i> L.)	стр.24
20. Градински чай – Sage (<i>Salvia officinalis</i> L.)	стр.25
21. Мурсалски чай – Mountain tea, Ironwort (<i>Sideritis scardica</i> Griseb.)	стр.27
22. Китайска глициния, Вистерия – Chinese Wisteria (<i>Wisteria sinensis</i> (Sims)Sweet)	стр.28
23. Тагетес , Турта – Mexican/Aztec Marigold (<i>Tagetes erecta</i> L.)	стр.30
Библиография и снимков материал.....	стр.32

Биологични и екологични особености на растителните видове

1. Жълт равнец – Moonshine Yarrow (*Achillea clypeolata* Sm.)

ПЕРИОД НА ЦЪФТЕЖ

Я Ф М А М Ю Ю А С О Н Д

Многогодишно тревисто растение

В 0,5 м. Ш 0,6 м.

Цветове: жълти

Жълтия равнец е ливадно/градинско растение от семейство Сложноцветни (Asteraceae), който е ендемичен вид за Румъния и България и у нас се води критично застрашен, поради намаляване на естествени находища, заради промяна на местообитанията. Среща се по поляни и пасища, варовити и скалисти места и край пътища. Новозасадено цъфти втората година след засаждане. Има атрактивни златистожълти съцветия, привличащи пчели и опрашители. Растението може да се срещне и с името Биберщайн.

Произход: Балкански полуостров

Условия за развитие на растението:

Климат	Топлолюбиво
Влажност	Сухоустойчиво
Светлина	Слънцелюбиво
Почва	Умерено суха до нормално влажна, пропусклива, богата на хранителни вещества; рН 5,5 – 7,0

Отглеждане: Засаждането на семената трябва да се извърши 8-10 седмици преди планираното изнасяне на терен – около средата на м. Март. Нужната температура на почвата за покълване на семената е 15-18°C. Покълването на семената може да отнеме от 10 до 100 дни. Ако се засаждат в съдове за разсад, да се поставят на повърхността на почвата на място с подходяща силна светлина. Засаждането на пониците в градината става на разстояние 30-60см. един от друг. Формира гъст растеж и поради късите си издънки се разпростира нашироко. Цъфтежа на растенията започва от втората година. Ето защо е препоръчително есенното засаждане, така още през следващата пролет растенията ще започнат да образуват цветоносни стъбла. При пролетното засаждане ще се наложи да се изчака цветообразуването чак през следващата година. Увехналите цветове се изрязват на 20 см под съцветието, така цъфтежът продължава по-дълго. В края на есента се подрязва до земята и се наторява. Растението се разрежда на всеки 3-4 години.

Алелопатия: Неустановени междувидови взаимоотношения.

Подходящо позициониране в пчелна градина: Бордюр. Северна, външна страна на леха, градина, спирала. Център на цветна композиция.

Употреба: За лечебни цели се използват стръка и цветните кошнички. Прави се отвара от суха билка - 2 супени лъжици от билката киснат 10 минути в 500 грама вряла вода. Прецежда се и се пие 3 пъти на ден по 120 грама, преди хранене. Има апетитовъзбуждащо действие. Използва се при хемороиди, кръвоизливи, стомашно-чревни атонии, нощно напикаване, бъбречни възпаления, болни венци, чернодробни и жлъчни заболявания.

Миризмата на растението прогонва листните въшки и привлича пчелите и други опрашители. Листата и стъблата на растението притежават ензими, които се разграждат лесно. Може да се добавя в сурово състояние или като чай за ускоряване на процеса на компостиране.

Апикултура: Неустановени медоносни качества.

2. Тревист равнец - Simple Leaved Milfoil (*Achillea erba-rotta* All. 'Barona')

ПЕРИОД НА ЦЪФТЕЖ

Я Ф М А М Ю Ю А С О Н Д

Многогодишно тревисто растение

В 0,2 м. Ш 0,2 м.

Цветове: бели

Барона е култивирана форма на тревистия равнец, който е ливадно/планинско растение от семейство Сложноцветни (Asteraceae), произхождащ от планинския пояс на Алпите (2000-3000м.). Вирее най-добре в планински райони, но понася и отглеждане на по-ниски ширини. В България в естествено състояние се среща рядко в планинските скалисти райони.

Тази култиварна форма е пригодена за отглеждане на по-ниски височини. Новозасадено цъфти втората година след засаждане.

Произход: Култиварна форма

Условия за развитие на растението:

Климат	Студоустойчиво
Влажност	Сухоустойчиво
Светлина	Слънцелюбиво, не понася засенчване
Почва	Пропусклива, лека, богата на хумус почва; издържа в бедни на хранителни вещества, но не понася тежки и влажни почви

Отглеждане: Ако се засаждат в съдове за разсад, да се поставят на повърхността на почвата на място с подходяща силна светлина. Разсаждането на пониците в градината става на разстояние 20-40см. един от друг. Цъфтежа на растенията започва от втората година. Ето защо е препоръчително есенното разсаждане, така още през следващата пролет растенията ще започнат да образуват цветоносни стъбла. При пролетното разсаждане ще се наложи да се изчака цветообразуването чак през следващата година. В края на есента се подрязва до земята и се наторява.

Алелопатия: Неустановени междувидови взаимоотношения

Подходящо позициониране в пчелна градина: Южна, източна, вътрешна слънчева страна на леха, градина, спирала.

Употреба: За лечебни цели се изплзват листата и цветовете. Има апетитовъзбуждащо действие. Използва се за повишаване на температурата и изпотяване, подобряване на храносмилането, диуретично, при стомашно-чревни атонии.

Апикултура: Неустановени медоносни качества.

3. Бял равнец - Yarrow (*Achillea millefolium* L.)

ПЕРИОД НА ЦЪФТЕЖ
Я Ф М А М Ю Ю А С О Н Д

Многогодишно тревисто растение

В 0,6 м. Ш 0,6 м.

Цветове: бели

Белият равнец е ливадно/градинско растение от семейство Сложноцветни (Asteraceae), типичен за северното полукълбо. Наричат равнеца билка на стоте болести, заради многото си лечебни приложения. В България се среща в цялата страна. Новозасадено цъфти втората година след засаждане.

Произход: Умерени райони на северното полукълбо

Условия за развитие на растението:

Климат	Студоустойчиво; равнинен, полупланински, планински климат
Влажност	Сухоустойчиво
Светлина	Слънцелюбиво, не понася засенчване
Почва	Не взискателно; предпочита лека, богата на хумус, варовита почва; не понася тежки и влажни почви рН 6,9 – 7,5

Отглеждане: Засаждането на семената трябва да се извърши 8-10 седмици преди планираното изнасяне на терен – около средата на м. Март. Нужната температура на почвата за покълване на семената е 15-18°C. Покълването на семената може да отнеме от 10 до 100 дни. Ако се засаждат в съдове за разсад, да се поставят на повърхността на почвата на място с подходяща силна светлина. Засаждането на пониците в градината става на разстояние 30-60см. един от друг. Формира гъст растеж и поради късите си издънки се разпростира нашироко. Цъфтежа на растенията започва от втората година. Ето защо е препоръчително есенното засаждане, така още през следващата пролет растенията ще започнат да образуват цветоносни стъбла. При пролетното засаждане ще се наложи да се изчака цветообразуването чак през следващата година. Увехналите цветове се изрязват на 20 см под съцветието, така цъфтежът продължава по-дълго. В края на есента се подрязва до земята и се наторява. Разстението се разрежда на всеки 3-4 години. Понася сгъстяване на посежите, понеже не е взискателен към светлината, може да се отглежда и в овощни градини.

Алелопатия: Приятели с овощни дървета, Див керевиз, Лоза, Райграс, Вратига.

Подходящо позициониране в пчелна градина: Бордюр. Северна, външна страна на леха, градина, спирала.

Употреба: За лечебни цели се използват стръковете и цветовете от бял равнец. Цветовете се берат малко преди пълното им разцъфтяване, като се режат близо до горното им разклонение без стъблената част. Стръковете се берат в началото или по време на цъфтенето (юли-септември). Прави се отвара: 1-2 супени лъжици се заливат с 400 мл. кипяща вода и се вари в продължение на 3 мин. Остава се да кисне 30 мин. Извлекът от бял равнец се прецежда и от него се приема 3 пъти дневно по 60 - 120 мл. (според възрастта) след хранене. Служи като ароматно и горчиво средство за възбуждане на апетита и за засилване на секретите на стомашните жлези при диспепсии и аторфичен гастрит. Повишава съсиреваемостта на кръвта, действа кръвоспиращо при кръвоизливи (маточни и бъбречни), хемороиди, кървене от носа и венците, при лечение на рани. Пресните листа могат да послужат за дезинфекция на отворени рани, чрез нежно натъркване.

Билката действа адстрингентно при диарии, стоматит, гингивит и противовъзпалително при гастрит, колит с диария и колики, възпаление на бъбреците и пикочния мехур, ревматизъм. Прилага се още като холеретично средство при дискинезии на жлъчните пътища и при жълтеница. Засилва съкращенията на матката (при недостатъчна и нередовна менструация), повишава пикочоотделянето при хипертония, противодейства на причинителите на малария и при глисти.

Миризмата на растението прогонва листните въшки и привлича пчелите и други опрашители. Листата и стъблата на растението притежават ензими, които се разграждат лесно. Може да се добавя в сурово състояние или като чай за ускоряване на процеса на компостиране.

Апикултура:

Неустановени медоносни качества.

4. Розов равнец – Rose Yarrow (*Achillea millefolium* L. 'Cerise Queen')

ПЕРИОД НА ЦЪФТЕЖ

Я Ф М А М Ю Ю А С О Н Д

Многогодишно тревисто растение

В 0,7 м. Ш 0,5 м.

Цветовете: розови

Розовият равнец е градинска култивирана форма на белия равнец от семейство Сложноцветни (Asteraceae), типичен за северното полукълбо. В България се среща рядко в паркове, колекционерски и ботанически градини. Новозасадено цъфти втората година след засаждане. Ярките цветове на растението привличат пчели, пеперуди, други опрашители и птици.

Произход: Култиварна форма

Условия за развитие на растението:

Климат	Студоустойчиво; равнинен, полупланински, планински климат
Влажност	Сухоустойчиво
Светлина	Слънцелюбиво, не понася засенчване
Почва	Не взискателно; предпочита лека, богата на хумус, варовита почва; не понася тежки и влажни почви рН 6,5 – 7,5

Отглеждане: Засаждането на семената трябва да се извърши 8-10 седмици преди плануваното изнасяне на терен – около средата на м. Март. Нужната температура на почвата за покълване на семената е 15-18°C. Покълването на семената може да отнеме от 10 до 100 дни. Ако се засаждат в съдове за разсад, да се поставят на повърхността на почвата на място с подходяща силна светлина. Разсаждането на пониците в градината става на разстояние 30-60см. един от друг. Формира гъст растеж и поради късите си издънки се разпростира нашироко. Цъфтежа на растенията започва от втората година. Ето защо е препоръчително есенното засаждане, така още през следващата пролет растенията ще започнат да образуват цветоносни стъбла. При пролетното засаждане ще се наложи да се изчака цветообразуването чак през следващата година. Увехналите цветове се изрязват на 20 см под съцветието, така цъфтежът продължава по-дълго. В края на есента се подрязва до земята и се наторява. Разстението се разрежда на всеки 3-4 години.

Алелопатия: Приятели с овощни дървета, Див керевиз, Лоза, Райграс, Вратига.

Подходящо позициониране в пчелна градина: Бордюер. Северна, външна страна на леха, градина, спирала. Център на цветна композиция.

Употреба: Неустановени полезни качества.

Апикултура: Неустановени медоносни качества.

5. Червен равнец – Red Yarrow (*Achillea millefolium* L. 'Safran')

ПЕРИОД НА ЦЪФТЕЖ

Я Ф М А М Ю Ю А С О Н Д

Многогодишно тревисто растение

В 0,9 м. Ш 0,5 м.

Цветове: червени

Червеният равнец е градинска култивирана форма на белия равнец от семейство Сложноцветни (Asteraceae), типичен за северното полукълбо. В България се среща рядко в паркове, колекционерски и ботанически градини. Новозасадено цъфти втората година след засаждане. Ярките цветове на растението привличат пчели, пеперуди, други опрашители и птици.

Произход: Култиварна форма

Условия за развитие на растението:

Климат	Студоустойчиво; равнинен, полупланински, планински климат
Влажност	Сухоустойчиво
Светлина	Слънцелюбиво, не понася засенчване
Почва	Не взискателно; предпочита лека, богата на хумус, варовита почва; не понася тежки и влажни почви рН 6,5 – 7,5

Отглеждане: Засаждането на семената трябва да се извърши 8-10 седмици преди плануваното изнасяне на терен – около средата на м. Март. Нужната температура на почвата за покълване на семената е 15-18°C. Покълването на семената може да отнеме от 10 до 100 дни. Ако се засаждат в съдове за разсад, да се поставят на повърхността на почвата на място с подходяща силна светлина. Разсаждането на пониците в градината става на разстояние 30-60см. един от друг. Формира гъст растеж и поради късите си издънки се разпростира нашироко. Цъфтежа на растенията започва от втората година. Ето защо е препоръчително есенното засаждане, така още през следващата пролет растенията ще започнат да образуват цветоносни стъбла. При пролетното засаждане ще се наложи да се изчака цветообразуването чак през следващата година.

Увехналите цветове се изрязват на 20 см под съцветието, така цъфтежът продължава по-дълго. В края на есента се подрязва до земята и се наторява. Разстението се разрежда на всеки 3-4 години.

Алелопатия: Приятели с овощни дървета, Див керевиз, Лоза, Райграс, Вратига.

Подходящо позициониране в пчелна градина: Бордюр. Северна, външна страна на леха, градина, спирала. Център на цветна композиция.

Употреба: Неустановени полезни качества.

Апикултура: Неустановени медоносни качества.

6. Агастаче, Лофант – *Agastache*, Korean Mint (*Agastache rugosa* (Fisch.&C.A.Mey.) Kuntze 'Golden Jubilee')

ПЕРИОД НА ЦЪФТЕЖ

Я Ф М А М Ю Ю А С О Н Д

Многогодишно тревисто растение

В 1,5 м. Ш 1 м.

Цветове: виолетови

Златната китайска мента е култивирана форма на Агастаче/Лофант. То е ливадно/градинско растение от семейство Устноцветни (Lamiaceae). У нас се води екзотичен вид интродуциран от Източна Азия и САЩ. Среща се рядко в паркове, колекционерски и ботанически градини. В последно време все повече градинари проявяват интерес към растението, заради многобройните му качества. Ароматът и цветовете на растението привличат пчелите и опрашващите насекоми.

Произход: Култиварна форма

Условия за развитие на растението:

Климат	Топлолюбиво; студоустойчиво
Влажност	Сухоустойчиво
Светлина	Слънцелюбиво, не понася засенчване
Почва	Предпочита лека, богата на хумус, варовита почва; не понася тежки и влажни почви

Отглеждане: Семената се засаждат в малки сандъчета на дълбочина 0.5 см в оранжерии или закрито помещение в началото на март. Поникват до 5-6 дни след засаждането, а след един месец се пикират. На открито се засаждат едва когато настъпи трайно затопляне на времето – в края на

април. Разсада лофант се засажда като разстоянието от едно растение до друго трябва да е 25-30 см. По време на вегетацията не бива да се допуска заплевяване, да се полива при засаждане. След дъжд или поливане почвата трябва да се разрохква. При ранно отгледан в оранжерийни условия разсад и засаден при благоприятни метеорологични условия, растенията започват да цъфтят около средата на месец юни. Те интензивно продължават да цъфтят до края на август. След септември и при благоприятни условия, от разклоненията на основните стъбла започват да израстват нови леторасли с класовидни съцветия. Лофантът основно се размножава чрез семена, които запазват своята кълняемост до две години.

Алелопатия: Неустановени междувидови взаимоотношения.

Подходящо позициониране в пчелна градина: Южна, източна, външна страна на леха, градина, спирала. Център на цветна композиция.

Употреба: Притежава уникални медоносни и лечебни свойства. Фитотерапевтите твърдят, че няма заболяване, при което лечебните свойства на лофанта да не помогнат. Растението се счита за символ на младостта и красотата. Лофантът може да се използва като подправка или ароматна добавка към черния чай. Листата от лофант са подходящи за приготвянето на чай, те са най-ароматни малко преди цъфтежа. Студен или леко охладен, той е перфектен за утоляване на жаждата. Младите листа от растението се нарязват на ситно и се слагат в храната. Твърдите листа на лофант са подходящи за сушене и може да се използват за готвене със зеленчуци като моркови, червено цвекло и тиква. С цветовете декорирайте плодова салата или пудинг. Може да използвате приятния аромат на подправката дори за ястия с месо и да я добавите към всичко, което мислите, че ще се съчетае със свежия ѝ аромат. Лофантът е изключително полезен за човешкия организъм. Регулира обмяната на веществата, понижава кръвното налягане, пречиства кръвта, унищожават болестотворните бактерии. В тибетската медицина наземната част от лофанта се използва като общо укрепващо и забавящо стареенето средство, а също така и при гастрити, проблеми с жлъчката, хепатити. Действа благоприятно дори при лечението на пострадали от радиация. Лофантът преодолява полова немощ, спира главоболие, облекчава менструалните болки, пречиства бъбреците, черния дроб и жлъчката. Облекчава болки при парализа на лицеви нерв, използва се за възстановяване след силни нервни разстройства. Лофантът се приема предимно под формата на чайове, настойки, отвара и инхалации. Ароматът на лофант прогонва мишки и различни вредители от градината, мазите и самите жилищни помещения.

Апикултура: Лофанта е чудесен медонос, а медопроодуктивността му надвишава 400 кг на хектар. Пчелите много охотно посещават растенията, а полученият мед има изключително приятен аромат и ценни лечебни свойства.

7. Лечебен Ранилист, Хайдушка билка – *Betony* (*Betonica officinalis* L. syn. *Stachys officinalis* (L.) Trevis.)

ПЕРИОД НА ЦЪФТЕЖ
Я Ф М А М Ю Ю А С О Н Д

Многогодишно тревисто растение
В 0,6 м. Ш 0,5 м.
Цветове: виолетови

Ранилистът е горско/планинско растение от семейство Устноцветни (Lamiaceae). В България е широко разпространен и се среща по пасища, ливади и открити местности. Ароматът и цветовете на растението привличат пчелите и опрашващите насекоми.

Произход: Европа, Зап. Африка, С.Европа

Условия за развитие на растението:

Климат	Студоустойчиво; равнинен, полупланински, планински климат
Влажност	Влаголюбиво; сухоустойчиво
Светлина	Слънцелюбиво, издържа на полусянка
Почва	Предпочита лека, влажна, богата на хумус, варовита почва с добър дренаж; издържа на тежки почви

Отглеждане: Растението се отглежда успешно както в градините, така и дворовете и на полето. Почвата се тори с прегорял оборски тор /3-4 т./дка/, костно брашно, което много добре се усвоява през многогодишното отглеждане. Преди засаждането се извършва есенна дълбока оран на 28-35 см. дълбочина с оглед добро заравяне на оборската тор и създаването на разрохканата почва за успешното развитие на кореновата система. Разсадът се прави рано пролетта – началото на март. Изнася се на открито през 2-3 седмица. Цъфтежът ще започне на втората година от засаждането, след което ще цъфтят редовно всяка година. Ето защо е препоръчително есенното засаждане. На терен разстоянието между растенията може да е в порядъка – 30-40 см.

Алелопатия: Неустановени междувидови взаимоотношения.

Подходящо позициониране в пчелна градина: Южна, източна, външна страна на лека, градина, спирала. Подходящо за места с полусянка.

Употреба: За медицински цели се събират цъфтящата надземна част и корените. Стръковете се берат по време на цъфтежа от юни до септември. Сушат на сянка или в сушилня при температура до 40°C. Изсушеното растение е със зелен цвят, слаба неприятна миризма и горчив вкус. Корените се вадят през есента след увяхването на растението през септември - октомври. Сушат се на сянка или в сушилня при температура до 45°C. Изсушените корени са кафяви на цвят, без мирис и с нагарчащ вкус. Билката има болкоуспокоително, успокоително и отхрачващо действие. Употребява се при кашлица, възпаление на дихателните пътища, главоболие, виене на свят, епилепсия, възпаление на пикочните пътища, подагра, жълтеница. Свежите листа могат да се прилагат върху открити рани, за кръвоспиране и затваряне, оттук идва и името на растението.

Апикултура: Растението излъчва големи количества нектар при високи температури – 18-28° C. От 1 дка се получава средно около 20кг мед.

8. Сив кариптерис (*Caryopteris incana* (Thunb. ex Houtt.) Miq.)

ПЕРИОД НА ЦЪФТЕЖ
Я Ф М А М Ю Ю А С О Н Д

Многогодишен храст
В 1 м. Ш 1 м.
Цветове: сини

Кариптериса е градинско/парково растение от семейство Устноцветни (Lamiaceae). У нас се среща рядко в паркове, колекционерски и ботанически градини. Ароматът и цветовете на растението привличат пчели и други опрашващи насекоми. Късния му цъфтеж осигурява пчелна паша през есенните бедни на цветове месеци.

Произход: Източна Азия

Условия за развитие на растението:

Климат	Студоустойчиво; равнинен, полупланински климат
Влажност	Влаголюбиво; сухоустойчиво
Светлина	Слънцелюбиво, подходящо за полусянка
Почва	Предпочита влажна, лека, богата на хумус, пясъчлива или варовита почва

Отглеждане: Семената се засаждат в малки сандъчета на дълбочина 0.5 см в оранжерии или закрито помещение в началото на март. След около месец се пикират на открито. На открито се засаждат едва когато настъпи трайно затопляне на времето – в края на април. Разсада кариоптерис се засажда на място с достатъчно пространство за малък храст, като разстоянието от едно растение до друго трябва да е – 50-80 см.

Най-лесно се размножава чрез зелени стъблени резници през лятото или вдървенели такива през зимата. Също е възможно размножаване чрез коренни резници, които се вземат и засаждат в края на пролетта, началото на лятото.

През зимата е възможно стъблата да измръзнат частично, но те се възстановяват безпроблемно напролет. Затова практически зимно-пролетната резитба при кариоптерисите, която представлява изрязване на старите стъбла почти до основата или на по-голяма височина, ако зимата е била мека, е задължителна. Важното е под мястото на срязване да останат здрави и силни пъпки. Вследствие от тях се появяват нови силни стъбла, които носят съцветията. Ако оставите съцветията да образуват плодове и семена е възможно храстът да се самозасее.

Алелопатия: Неустановени междувидови взаимоотношения.

Подходящо позициониране в пчелна градина: Място с достатъчно пространство. Биокоридор. Подходящо за места с полусянка.

Употреба: Неустановени полезни качества.

Апикултура: Цъфтежът е много обилен, започва около средата на август и завършва в началото на октомври – 50-60 дни паша през период, когато тя е най-оскъдна у нас. От 1 дка се получава средно около 29 кг мед.

9. Клеоме, Цвете паяк - Spider flower (*Cleome spp.*)

ПЕРИОД НА ЦЪФТЕЖ

Я Ф М А М Ю Ю А С О Н Д

Едногодишно тревисто растение

В 1,2 м. Ш 0,4 м.

Цветове: бели, розови, виолетови, червени

Клеоме е едногодишно градинско/ливадно растение от семейство Клеомови (Cleomaceae). У нас се среща в градини или по слънчеви полета и поляни. Ароматът и цветовете на растението привличат пчели, пеперуди и други опрашващи насекоми. Наричат го цвете паяк, заради необичайното разположение на цветовете му – дълги тичинки, малки цветчета,
Произход: Южна Америка

Условия за развитие на растението:

Климат	Топлолюбиво, сухи райони
Влажност	Сухоустойчиво; предпочита влага; не понася поройни дъждове
Светлина	Слънцелюбиво, не понася засенчване
Почва	Не взискателно; предпочита рохкава, богата на хумус, с добър дренаж почва

Отглеждане: Семената за разсад се сеят март-април на тъмно и цветето се държи известно време на закрито изнася се на открито в началото на лятото, когато времето е достатъчно благоприятно за растеж, в противен случай растението ще измръзне и ще загине. Кълняемостта отнема около 10 дни. Пространство между растенията трябва да е около 1 крачка. Ако се засади през есента, семената ще лежат в латентно състояние до пролетта.

Алелопатия: Едроцъфтящи цветни растения - Космос, Даляя.

Подходящо позициониране в пчелна градина: Бордюр. Център на цветна композиция.

Употреба: Неустановени полезни качества.

Апикултура: Неустановени медоносни качества.

10. Бяла ехинацея - *Echinacea (Echinacea purpurea (L.) Moench 'Alba')*

ПЕРИОД НА ЦЪФТЕЖ

Я Ф М А М Ю Ю А С О Н Д

Многогодишно тревисто растение

В 1,2 м. Ш 0,5 м.

Цветове: бели, розови

Бялата ехинацея е култивирана форма на Лилавата ехинацея, която е многогодишно градинско/ливадно растение от семейство Сложноцветни (Asteraceae), произхождащо от Северна Америка. У нас се среща в паркове, колекционерски и ботанически градини. Новозасадено цъфти втората година след засаждане.

Произход: Култиварна форма

Условия за развитие на растението:

Климат	Студоустойчиво; равнинен, полупланински климат
Влажност	Сухоустойчиво
Светлина	Слънцелюбиво, не понася засенчване
Почва	Не взискателно; предпочита лека, добре дренирана, богата на хумус и влага почва

Отглеждане: Основните методи за размножаване са вегетативно чрез разделяне или от семена. Бърз метод за размножаване е от семена. Те са с добра кълняемост и поникват лесно дори при директна сеитба на открито (през април до юни). Можете да направите разсад в саксийки или сандъче, през средата на март. При образуване на 1-2 двойки същински листа, ехинацеята се пикира в по-големи съдове или се разсажда на леха. През есента се засажда на постоянно място. Растението цъфти през следващото лято. Вегетативното разделяне се прави преди или след активната вегетация - пролет или есен. Туфата се разделя с възможно най-малко повреди по корените. Засаждат се през около 30-40 см. на 10-12 см под повърхността. При по-тежки почви по-плитко. Не е претенциозна на почви, но реагира добре на органично торене. Обича открити слънчеви места

Алелопатия: Неустановени междувидови взаимоотношения.

Подходящо позициониране в пчелна градина: Бордюр. Център на цветна композиция. Биокоридор

Употреба: За лечебни цели се използват стъблото, цветовете и корените – укрепват имунната система на организма и предпазват от инфекции. Използва се и при лечение на артрит и ревматизъм, както и превантивно при стрес под формата на чай, тинктура или мехлем.

Апикултура: Средно медоносно със средно количество цветен прашец

11. Лечебен исоп - *Hyssopus officinalis* L.)

ПЕРИОД НА ЦЪФТЕЖ

Я Ф М А М Ю Ю А С О Н Д

Многогодишно вечнозелено полухрастовидно растение

В 0,6 м. Ш 0,6 м.

Цветовете: сини, виолетови, бели, червени

Исопа е ливадно/градинско растение от семейство Устноцветни (Lamiaceae). У нас се среща по поляни, хълмове и ливади с повишено варовиково съдържание, както и в паркове. Използва се по стръмни места, за да фиксира почва и пясъци. Образува туфа с голям брой стъбла, вдървенени в долната си част.

Произход: Средиземноморие, С. Африка, Близкия Изток

Условия за развитие на растението:

Климат	Топлолюбиво, студоустойчиво след 2-рата година; равнинен, полупланински климат
Влажност	Сухоустойчиво
Светлина	Слънцелюбиво, не понася засенчване
Почва	Не взискателно; предпочита суха варовита почва с добър дренаж

Отглеждане: Размножава се чрез семена, които се засяват рано напролет, като расада се прави в средата на март и се изнася на открито в края на април. На терен ископа се засажда на места с достатъчно пространство, минимум 50см. едно от друго. През първата година може да се застраховате от измръзване и да отгледате ископа в по-голяма саксия, която да приберете през зимата. След втората година той е напълно студоустойчив. Възможно е вегатативно размножаване чрез разделяне на храста чрез резници през есента.

Алелопатия: Неустановени междувидови взаимоотношения.

Подходящо позициониране в пчелна градина: Бордюр. Биокоридор. Място с достатъчно пространство

Употреба: От листата и цветовете се получава етерично масло, което се използва в медицината, козметиката и др. Стъблата с листата и цветовете намират приложение в народната медицина при гърлени, стомашни и чревни заболявания, бронхиални астми и др. Използва се като подправка за салати, меса, супи и сосове. Влиза в съставките при производството на някои видове ликьори и швейцарския абсент. Маслото от исоп в много страни е забранено за свободна продажба, тъй като е токсично, но при правилна дозировка има лечебни качества.

Апикултура: Цъфтежът е през юни-август около 35-40 дни, като образува огромен брой цветове. От един дка може да се получи от 20 до 32 кг. мед – първокачествен с много приятен аромат.

12. Мъхеста звъника - Hairy St. John`s Wort - (*Hypericum hirsutum* L.)

ПЕРИОД НА ЦЪФТЕЖ

Я Ф М А М Ю Ю А С О Н Д

Многогодишно тревисто растение

В 0,5 м. Ш 0,3 м.

Цветове: жълти

Мъхестата звъника е ливадно, горско, растение от семейство Звъникови (Hypericaceae). У нас се среща по полета, ливади и предпланински части.

Произход: Западна Европа

Условия за развитие на растението:

Климат	Студоустойчиво; равнинен, полупланински климат
Влажност	Сухоустойчиво
Светлина	Слънцелюбиво
Почва	Не взискателно; предпочита глинесто-песъкливи, богата на хумус почви; не понася тежки и кисели почви

Отглеждане: Най-добрите предшественици на звъниката са зърнените, бобовите и др. фуражни култури, които оставят площта чиста от плевели. Разсаждането на разсада навън може да се провежда рано напролет (март-април) или късно наесен (октомври-ноември). Желателно е това да става по време на дъжд или непосредствено след него.

Алелопатия: Неустановени междувидови взаимоотношения.

Подходящо позициониране в пчелна градина: Висока част на билкова спирала. Биокоридор. Вътрешна част на леха.

Употреба: Неустановени полезни качества.

Апикултура: Неустановени медоносни качества.

13. Теснолистна лавандула – English Lavender (*Lavandula spica* L. syn *Lavandula angustifolia* Mill.)

ПЕРИОД НА ЦЪФТЕЖ

Я Ф М А М Ю Ю А С О Н Д

Многогодишно вечнозелено полухрастовидно растение
В 1,2 м. Ш 1 м.

Цветове: виолетови, бели

Лавандулата е полско/градинско растение от семейство Устноцветни (Lamiaceae). У нас се среща в цялата страна и особено в южните райони. Има изключително широко приложение като етерично и медицинско растение. Цъфтящата лавандула е много привлекателна за пчели и пеперуди.

Произход: Средиземноморие

Условия за развитие на растението:

Климат	Топлолюбиво, студоустойчиво; равнинен климат; не понася силни ветрове и голям наклон.
Влажност	Сухоустойчиво
Светлина	Слънцелюбиво, не понася засенчване
Почва	Дълбока пропусклива почва; не понася тежки и влажни почви.

Отглеждане: При наличие на посадъчен материал и благоприятни климатични условия за предпочитане е засаждането на лавандулата да става наесен (октомври). Растенията се прихващат за 2-3 седмици, не страдат от изтегляне и измръзване през зимата. Напролет се развиват рано. Използват акумулирана влага. Ако се пропусне този най-благоприятен момент, необходимо е засаждането да стане рано напролет (февруари-март) преди да е настъпило пролетното засушаване. През ноември-декември растенията се изрязват на височина 5-10 см над почвата. Резитба на лавандула се извършва само през първата година след засаждането с цел отстраняване генеративните органи, за да се увеличи нарастването на растенията и степента на тяхната разклоненост.

Алелопатия: Приятели със Зеле, Чесън, Риган, Рози, Цвекло, Ягода. Да не се засажда близо до Невен.

Подходящо позициониране в пчелна градина: Бордюр. Биокоридор. Място с достатъчно пространство.

Употреба: В домашни условия лавандулата и маслото от нея се използват в композиции за вана, в ароматерапията и като добавка в кремове и масажни масла за успокоение, сваляне на стреса и за емоционално равновесие. Смята се, че ароматът на лавандулата помага при главоболие и болки в ставите, а маслото спомага за заздравяване на рани от изгаряне. Сухите цветове и листа от лавандула се използват в бита за освежаване на помещения и гардероби, за ароматизиране на спално бельо и облекло, срещу молци и други насекоми, както и с декоративни цели - в сашета и попури от ароматни треви, в сухи цветни композиции. Цветове от лавандула се добавят за аромат в печива, мармалади, в мед, захар и сол. През 2012 г. България е най-големият производител на лавандула в света, наред с Франция, като българското лавандулово масло е сред ценените на международния пазар.

Апикултура: Лавандулата е ценно медоносно растение. От 1 дка пчелите събират 10–18 кг мед.

14. Лирово дърво, Дърво лале, Лириодендрон – Liriodendron, Tulip tree (*Liriodendron tulipifera* L.)

ПЕРИОД НА ЦЪФТЕЖ

Я Ф М А М Ю Ю А С О Н Д

Дърво

В 30 м. Ш 1,5 м.

Цветове: зелени, жълти

Лириодендрона е горско/градинско растение, от семейство Магнолиеви (Magnoliaceae). У нас се среща в паркове, колекционерски и ботанически градини. Много подходящо растение за парково строителство и озеленяване на населени места. Особено атрактивно е заради цветовете си, наподобяващи малки лаленца.

Произход: Северна Америка

Условия за развитие на растението:

Климат	Топлолюбиво, студоустойчиво; горски, полупланински климат
Влажност	Места с добра влажност; сухоустойчиво
Светлина	Слънцелюбиво
Почва	Богати на хранителни вещества, дълбоки, добре дренирани почви; кисели до неутрални (слабо алкални)

Отглеждане: Размножава се със семена, отводи или резници. Засаждането става през есента, на избраното място на терена.

Алелопатия: Неустановени междувидови взаимоотношения.

Подходящо позициониране в пчелна градина: Единични или групови насаждения около градината. Биокоридор

Употреба: Неустановени полезни качества.

Апикултура: Неустановени медоносни качества.

15. Монарда, Бергамот – Scarlet Beebalm, Bergamot (*Monarda didyma* L.)

ПЕРИОД НА ЦЪФТЕЖ

Я Ф М А М Ю Ю А С О Н Д

Многогодишно тревисто растение

В 0,9 м. Ш 0,5 м.

Цветове: виолетови, розови, червени, бели

Монардата е ливадно/градинско растение от семейство Устноцветни (Lamiaceae). У нас се среща в паркове, колекционерски и ботанически градини. Притежава особено ценни медоносни, медицински и кулинарни качества. Новозасадено цъфти втората година след засаждане.

Произход: Източна Северна Америка

Условия за развитие на растението:

Климат	Студоустойчиво; равнинен климат
Влажност	Сухоустойчиво
Светлина	Слънцелюбиво
Почва	Не взискателно; предпочита лека, богата на хумус, почва

Отглеждане: Монардата се размножава чрез семена за разсад или се засява директно в открит терен. Разсад е лесно да се отгледа при стайни условия, семената се посяват в съд с лека почва. В рамките на 10-12 дни след като те поникнат трябва да се пикират в сандъчета на разстояние 3x3 см. Не засявайте семената преди началото-средата на март, тъй като в домашни условия при липсата на светлина, разсада значително се удължава и лошо понася пресаждането в почвата. Разсада засаждайте възможно по-скоро - в началото до средата на април. Растенията понасят леки слани (-3, -5°C). За сеитба на семена в земята пригответе мястото за тях в градината още през есента. Сеитбата направете в края на март - началото на април. Преди сеитба, освободете мястото от снега, разкопайте почвата и добавете пясък. Самите семена също смесете с пясък или някакъв друг пълнеж. Мястото на посева покрийте със сняг. Пониква в края на април - началото на май. След две или три седмици разсадете на постоянно място. В първия месец разсада изисква особено внимателни грижи, но след това нараства бързо и лесно събира плевели. Монардата цъфти на втората година след засаждането. Монардата може да се размножава и с „разделяне“ от 2-3-годишни храсти с добри пъпки по коренището, с 3-4 израстъка. Те се засаждат дори по-рано от разсада и семената - в края на март или началото на април. При тези условия може да се очаква да цъфтят през годината на засаждане. Расте добре на плодородна почва с редовно поливане. Добре е да мулчирате почвата около нея, за да не изсъхва бързо. Прецъфтелите стъбла се

изрязват наесен. На 3-4 години растението се дели. Външният вид напомня на компактен полухраст. На едно място може да расте до 10 години.

Алелопатия: Неустановени междувидови взаимоотношения.

Подходящо позициониране в пчелна градина: Бордюр. Ниска южна част на билкова спирала. Център на композиции. Биокоридор.

Употреба: За приготвяне на суровини за готварски подправки се срязват клонки 10-15 дни след началото на пълния разцвет. За да не се нарушават декоративните храсти, срязвайте клонките избирателно и на не по-малко от 20-25 см. от повърхността на почвата. Отрязаните стъбла трябва да изсъхнат на проветриво място, като ги предпазвате от пряка слънчева светлина, а след това ги съхранявате в буркан с шлифована стъклена запушалка. Когато е необходимо, сухия продукт се стрива в хапан или кафемелачка. Сушената монарда запазва своя приятен аромат за 2-3 години. Монардата се използва за салати, като подправка към ястия с месо, добавят я за овкусяване на супи, борш. Тя може да служи като заместител на чай или ароматна подправка към него. Монардата се използва за производството на различни настойки и тонизиращи напитки. Монардата е лекарствено растение, което има антимикробно действие. Индианците използвали сока за да лекуват раните си. Етеричното масло от монарда, най-много от което се натрупва в периода на масов цъфтеж, помага при лечението на изгаряния, екзема, подпомага лечение от салмонела и други микроби. Прословутият чай „Ърл Грей“ е съставен от цветове на култиварната форма „Махогени“. Семената служат за храна на птиците.

Апикултура: Прекрасно медоносно растение. Неустановени количества на добит мед.

16. Ябълкова Мента – Apple Peppermint (*Mentha suaveolens* ‘*Variegata*’ L.)

ПЕРИОД НА ЦЪФТЕЖ

Я Ф М А М Ю Ю А С О Н Д

Многогодишно тревисто растение

В 1 м. Ш 0,8 м.

Цветове: светло розови

Ябълковата мента е ливадно/градинско растение от семейство Устноцветни (Lamiaceae). У нас се среща в паркове, колекционерски и ботанически градини. Притежава качествата на ментата, но има специфичен ябълково-ананасов мирис и вкус.

Произход: Западна и Южна Европа

Условия за развитие на растението:

Климат	Студоустойчиво; равнинен, климат
Влажност	Влажни места; сухоустойчиво
Светлина	Полусянка, понася пълно слънцеогряване
Почва	Не взискателно; предпочита лека, богата на хумус, варовита почва;

Отглеждане: Размножава се по вегативен път или чрез семена. Засаждането става през есента или пролетта – засаждат се семена на дълбочина 5 см. и на разстояние един от друг 30-ина см. Растенията трябва да се полеят обилно. Ментата достига височина до 120см. и може да се разпространи в неограничена по размер територия. Растението предпочита хладни, влажни и частично засенчени места., но може да вирее и на пряка слънчева светлина. Расте бързо и инвазивно. За да контролирате растежа на ментата в открити пространства, трябва да засаждате растенията в съдове вкопани дълбоко в почвата или надземно във варели.

Алелопатия: Приятели със Зеле и Брюкселско зеле, Домат. Да не се засажда до Лайка и Магданоз

Подходящо позициониране в пчелна градина: В долната северна част на билкова спирала, или около езерце. На места със засенчване. Да се засажда със съображения за инвазивност.

Употреба: Използват се надземните части на билката. Листата се берат в началото на цъфтежа и се сушат на сянка или в сушилня при до 30° С. Ментата възвръща апетита, успокоява спазмите в храносмилателните пътища. Трябва да се приема в малки дози /в чай например/. Мента е подходяща билка за лечение при заболявания на жлъчните пътища, хроничен панкреатит, жлъчнокаменна болест, разстройство, има и противовъзпалително и жлъчегонно въздействие. Мента се използва и при лечение на горните дихателните пътища при бронхити. Действа антисептично и болкоуспокояващо. Ментолът е съставна част и на много лекарства за сърдечносъдови заболявания.

Апикултура: Ментата е много ценна медоносна култура, усилено се посещава от пчелите и при по-значителни площи в районите с промишлени насаждения тя осигурява главна паша и получаване на стоков мед. Медът е с тъмножълт цвят, със силен ментов аромат и приятен вкус. Неустановени количества на добит мед.

17. Босилек – Common Basil (*Ocimum basilicum* L.)

ПЕРИОД НА ЦЪФТЕЖ

Я Ф М А М Ю Ю А С О Н Д

Едногодишно тревисто растение

В 0,5 м. Ш 0,3 м.

Цветове: бели, виолетови

Босилекът е ливадно/градинско растение от семейство Устноцветни (Lamiaceae). Отглежда се културно у нас от векове. Притежава особено ценни медоносни, медицински и кулинарни качества. Свързан е с много поверия и легенди.

Произход: Азия, Африка

Условия за развитие на растението:

Климат	Топлолюбиво; равнинен климат
Влажност	Влаголюбиво
Светлина	Слънцелюбиво, не понася засенчване
Почва	Не взискателно; предпочита лека, богата на хумус, влажна почва;

Отглеждане: Засадете семената в близост до слънчев прозорец (или в оранжерия) през ранната пролет. Пресаждането става в ранното лято на разстояние 20-30 см.

Алелопатия: Приятели с Кайсия, Аспержи, Сибирски лук, Краставица, Копър, Домат. Да не се засажда до Цвекло и Седефче.

Подходящо позициониране в пчелна градина: Слънчево и топло място. Бордюр. Най-горната част на билкова спирала.

Употреба: Като билка и подправка се използва надземната част на растението, най-често стръковете в пресен вид, като те се берат по време на цъфтежа. За сушене стръковете се берат преди цъфтежа. Босилекът има антисептично, болкоуспокояващо и противовъзпалително действие, като приеман в големи дози е токсичен. В кулинарията босилекът се използва в много ястия от италианската кухня - като подправка за риба и печени говежди/птичи меса, а от него се

приготвя прочутият италиански сос песто. Хубаво е да го засаждате в края на фигурите като бордюр-бариера, тъй като чрез силните си летливи вещества прогонва летящи неприятели.

Апикултура: Неустановени медоносни качества.

18. Обикновен риган – *Oregano (Origanum vulgare L.)*

ПЕРИОД НА ЦЪФТЕЖ

Я Ф М А М Ю Ю А С О Н Д

Многогодишно тревисто растение

В 0,6 м. Ш 0,8 м.

Цветове: бели, розови

Риганът е ливадно/горско/ планинско градинско растение от семейство Устноцветни (Lamiaceae). У нас се среща из храсталаци, по каменливи места и в редки гори предимно в предпланините и планините на цялата страна до 1600м.

Произход: Европа

Условия за развитие на растението:

Климат	Студоустойчиво, равнинен, полупланински, планински климат
Влажност	Влаголюбиво; сухоустойчиво
Светлина	Слънцелюбиво
Почва	Не взискателно; предпочита лека, богата на хумус почва

Отглеждане: Размножава се със семена. Засява се направо навън, след предварителна подготовка на почвата. Може да се произведе рано напролет разсад в парник, който се използва за засаждане. Засяването трябва да се извърши на разстояние и 25 см между растенията и 70см ред от ред, ако засаждате на редове. Дълбочината на заравяне на семената в почвата не трябва да бъде повече от 2-3 см. Образува туфа, в която може да се наброят 80-100 стъбла, като ежегодно излизат нови стъбла.

Алелопатия: Приятели с Бял равнец, Вратига, Аспержа, всички видове Боб, Бакла, Червено цвекло, Зеле, Морков, Целина, Сибирски лук, Царевица, Краставица, Патладжан, Лавандула, Праз, Маруля, Лук, Пащърнак, Тиква, Спанак.

Подходящо позициониране в пчелна градина: Бордюр. Горна южна част на билкова спирала.

Употреба: Риганът се бере по време на масов цъфтеж, започвайки от втората година. Растенията се режат на височина 15-20 см от повърхността на почвана, така че стъблата да са колкото може по-малко. Изсушените стъбла от риганът с розово-виолетови цветове се използват при кашлица, при лекуване на белодробни заболявания и за приготвяне на обикновен чай. Белият риган е подходящ да се използва като подправка. Риганът съдържа етерично масло, витамини А и С, танин, минерални соли. Служи за прогонване на рапичната пеперуда.

Апикултура: Отлично медоносно растение и участва с голям дял в главната паша през лятото. От 1дка се получават 17-20 кг мед, при положение, че посеветъ се остави да цъфти докрай и не се прибира в цъфтеж за масло.

19. Планинска/Балканска чубрица – Winter Savory (*Satureja montana* L.)

ПЕРИОД НА ЦЪФТЕЖ

Я Ф М А М Ю Ю А С О Н Д

Многогодишно тревисто растение

В 0,4 м. Ш 0,3 м.

Цветове: бели, розови

Чубрицата е планинско/градинско растение от семейство Устноцветни (Lamiaceae). У нас расте по планински предимно източни варовити и слънцеогряти склонове. Новозасадено цъфти втората година след засаждане.

Произход: Южна Европа

Условия за развитие на растението:

Климат	Студоустойчиво; полупланински, планински климат
Влажност	Сухоустойчиво
Светлина	Слънцелюбиво
Почва	Предпочита богата на хумус, варовита карбонатна почва с рН 4,8 – 8,1

Отглеждане: Семената се засяват през първата половина на април на открита площ. Сее се разпръснато върху добре подравнена висока леха, след леко уплътняване на почвата. Разсадът е готов за засаждане 35-40 дни след засяването. Разсадът се засажда през май до първите дни на юни. След засаждането препоръчително е да не окопавате, но ако има много плевели на терена се окопава 2-3 пъти за унищожаване на плевелите и за разрушаване на почвената кора на дълбочина 5-7 см., но не по-дълбоко, за да не се наруши хумусния слой и хабитуса на почвата. Семената узряват през септември-октомври.

Алелопатия: Приятели с Боб и Лук.

Подходящо позициониране в пчелна градина: Бордюр. Ниска част на билкова спирала.

Употреба: Чубрицата се прибира при масов цъфтеж в сутрешните часове на деня, когато растенията имат повече етерично масло. За да не се замърсява листната маса, по-добре е растенията да се отрязват с ножица или с нож в приземната част на стъблото, без да се изскубват. Растенията се сушат най-добре на сенчести и проветриви места. Билката стимулира стомашната и чревната дейност. Има отхрачващо действие. Употребява се при чревни болки, летни диарии, против повръщане, в някои случаи при бъбречни, чернодробни, жлъчни и сърдечни болести. В българската народна медицина чубрицата се препоръчва при високо кръвно налягане, главоболие, виене на свят, сърцебиене, при жажда от захарна болест, повръщане, нервни припадъци и др. 2 супени лъжици от билката се заливат с 400 мл. вряла вода и се оставят да киснат около 1 час. Пие се по 1 винена чаша преди ядене 3 пъти дневно. Същото лечебно действие има и културната чубрица (*Satureja hortensis* L.), която се отглежда в цялата страна като растение за подправка. Използва се както планинската чубрица.

Апикултура: Планинската чубрица е отлично медоносно растение и в редица райони на нашата страна осигурява главна паша или участва в нея. От един цвят се получава от 1,3 до 2,2 мг. Нектар, а захарността му е от 25 до 37%. От 1 дка се получава от 5,6 до 9 кг. мед.

20. Градински чай - Sage (*Salvia officinalis* L.)

ПЕРИОД НА ЦЪФТЕЖ

Я Ф М А М Ю Ю А С О Н Д

Многогодишно вечнозелено полухрастовидно растение

В 0,6 м. Ш 0,6 м.

Цветове: виолетови

Градинският чай е ливадно/градинско растение от семейство Устноцветни (Lamiaceae). У нас се среща в паркове, колекционерски и ботанически градини. Но също и по варовикови склонове предимно в източна България. Притежава особено ценни медоносни, медицински и кулинарни качества.

Произход: Средиземноморието, Балканите, Мала Азия

Условия за развитие на растението:

Климат	Топлолюбиво; студоустойчиво; равнинен климат
Влажност	Сухолюбиво; не понася преовлажнени почви
Светлина	Слънцелюбиво, понася засенчване
Почва	Не взискателно; предпочита бедна, водопрониклива почва; не понася преовлажнени почви

Отглеждане: Най-благоприятни предшественици за градинския чай са културите, които оставят почвата рохкава и чиста от плевели. Такива са окопните и зимните житни култури. Ако почвата на терена не е била използвана дълго време и е много сбита, трябва да се направи специална подготовка за засаждане. За подготовка на почвата през лятото се извършва риголване на дълбочина 40-50 см. Ако липсват плевели, се прави само дълбока оран на 25-30 см. Разсадът се произвежда в студени лехи. Семената се засяват през втората половина на март до края на април на разстояние 8-10 см между растенията. Засаждането става на 2-3 см по-дълбоко от кореновата шийка, след което се притъпква и полива. Може да се приложи директна сеитба на семена - предимно (ноември-декември) или рано напролет (март). Растенията на градинския чай са кръстосаноопрашващи се и често имат мъжкостерилни форми. Вследствие на това се получават силно вариращи данни за добива от семена. Размножаването със семена в близките години трябва да се замени с вегетативно - от получен посадъчен материал - вкоренени зрели и зелени резници. По този начин може да се запазят продуктивните качества на сорта.

Алелопатия: Приятели с Боб, Зеле, Морков, Пащърнак, Роза, Розмарин, Ягода. Да не се засажда до Седефче, Краставица, Райграс.

Подходящо позициониране в пчелна градина: Бордюр. Биокоридор. Място с достатъчно пространство. Много красива комбинация става в една леха с гипсофила и лавандула, разположени между рози.

Употреба: Бере се при пъпки. През първата година беритбата е само една във фаза бутонизация. През следващите беритбите са две - през юни и септември във фаза бутонизация. За листа - през първата година се прибира само веднъж, а през следващите 2-3 пъти. След прибиране на първата реколта, следва подхранване. Салвията е силен антиоксидант, има противовъзпалително и кръвосъсирващо действие. Чудотворната билка лекува косопад, заболявания на дихателната система и храносмилателния тракт, има облекчаващо действие при язва и гастрити, намалява потоотделянето и успокоява внезапните топли вълни при климакс. От отвара от салвия се повлияват добре изгаряния, ухапвания, кожни заболявания, както и гинекологични заболявания

(проблеми с обилно бяло течение например). При артрит и травми се препоръчват компресите със салвия. Чай от салвия може да пиете всеки ден като профилактика. Препоръчва се при силни менструални болки и нарушен менструален цикъл, за укрепване на имунната система, подобряване на храносмилането и лекуване на афти. Чаят от салвия се пие при безсъние, депресия, умора, главоболие. Подобрява паметта, заради което се препоръчва при Алцхаймер и деменция. Салвията не се препоръчва за бременни и кърмачки.

Фолклор - Хипократ считал салвията за свещена билка и чудотворен лек при безплодие. След епидемиите и последвалата масова смърт в Древен Египет, жените били принуждавани да пият салвия, за да се умножи населението. През Средновековието салвията дори лекувала чума. Според друга легенда, след раждането на Христос, когато Йосиф и Мария, в стремежа си да избягат от войската на цар Ирод, тръгнали от Витлеем към Египет, от страх да не бъдат хванати, скриват рожбата си сред избуялата салвия покрай пътя. От тогава се смята, че растението е придобило чудотворните си лековити способности, а който консумира салвия ще се радва на дълъг живот и дори безсмъртие.

Апикултура: Неустановени медоносни качества.

21. Мурсалски чай – Mountain tea, Ironwort (*Sideritis scardica* Griseb.)

ПЕРИОД НА ЦЪФТЕЖ

Я Ф М А М Ю Ю А С О Н Д

Многогодишно тревисто растение

В 0,4 м. Ш 0,6 м.

Цветове: жълти

Мурсалският чай е ливадно/планинско растение от семейство Устноцветни (Lamiaceae). Известен е още като пирински чай. Видът е балкански ендемит и в България е разпространен в Среден и Южен Пирин, Мурсалският дял на Родопите и планината Славянка (Алиботуш) на надморска височина от 1400 до 2200 метра. Притежава особено ценни медицински качества. Включен е в Червената книга на България.

Произход: Балкански полуостров

Условия за развитие на растението:

Климат	Студоустойчиво, равнинен, полупланински, планински климат
Влажност	Сухоустойчиво; влаголюбиво при ранен растеж
Светлина	Слънцелюбиво,
Почва	Не взискателно; предпочита хумусно-карбонатна варовита почва

Отглеждане: Най-благоприятни предшественици за мурсалския чай са културите, които оставят почвата рохкава и чиста от плевели. Такива са окопните и зимните житни култури. Подготовката на площите за засаждане трябва да започне още предшестващата година - изораване и основното торене. След поникването, растенията се развиват много бавно, затова в началните фази се изискват големи грижи за посевите, поради което е препоръчително пиринският чай да се отглежда чрез предварително производство на разсад. Разсад може да се отглежда в култивационни съоръжения (февруари-март) или на открити лехи (октомври-ноември или март). Семената се засяват редово на дълбочина 2 см при междуредово разстояние 10 см, след което се покриват със наситнен, добре разложен оборски тор. Необходимо е разсадът да се окопава, плеви и напоява. Хубаво е да се добави варовик и пясък в почвата, където ще се отглежда мурсалския чай. Установено е, че вида може да се отглежда 6-7 години на едно и също място без това да доведе до намаляване на количествените и качествени показатели.

Алелопатия: Неустановени междувидови взаимоотношения.

Подходящо позициониране в пчелна градина: Слънчево и топло място. Биокоридор. Най-горната част на билкова спирала.

Употреба: Мурсалският чай има антимикробно, противовъзпалително и антианемично действие. Използва се цялата надземна част, а най-богати на биологично-активни вещества са съцветията.

Апикултура: Неустановени медоносни качества.

22. Китайска глициния, Вистерия – Chinese Wisteria (*Wisteria sinensis* (Sims) Sweet)

ПЕРИОД НА ЦЪФТЕЖ

Я Ф М А М Ю Ю А С О Н Д

Многогодишно дървовидно катерливо растение

В 25 м. Ш 20 м.

Цветове: виолетови, розови, бели

Глицинията е градинско растение от семейство Бобови (Fabaceae). У нас се среща в паркове, колекционерски и ботанически градини като декоративно увивно растение.

Произход: Източна Азия

Условия за развитие на растението:

Климат	Студоустойчиво; да се предпазва от силни ветрове
Влажност	Влаголюбиво
Светлина	Слънцелюбиво
Почва	Дълбоки влажни почви

Отглеждане: Китайската глициния се размножава чрез семена и зелени резници. Семената се съдържат в големи окосмени бобови шушулки, но те бавно поникват, затова се предпочита вегетативното възпроизводство. Ако се засажда от семена, да се направи разсад през Март, който да се изнесе на външни условия през Май месец. Засажда се на места, където ще може да се катери и увива. Да не се засажда до покриви на сгради, защото може да ги размести и повреди. Може да се размножи и чрез отводи. Гъвкавите странични клони се извиват и заравят в почвата. Не се отделят и прекъсват от майчиното растение до една година. Недостатъци при това размножаване: Чрез отводки напролет или през лятото/цъфти след 3-4 година/,а от семенаразвива предимно листна маса,цъфти рехаво и слабо след 6 година.Вирее във всякаква градинска почва - сложете компост преди засаждане. Има нужда от ярко слънце и опора. Резитбата също е много важна при глицинията.През първата и втората година се оставя да расте свободно и развива нови разклонения - не се подрязва. През третата година това вече е необходимо, за да се стимулира цъфтежа и да се оформи по-плътна 'жива стена'.Според климатичните условия през март-април миналогодишните клонки се подрязват на 20-30см от водещия клон. На едногодишните клонки се оставят по 4-5 пъпки, защото от тях предстои да се развият новите летораста. По време на резитба могат да се отстранят и всички остарели или увредени клончета.Това се прави в края на юли и август. Отстраняват се израсналите през изминалата година позасъхнали разклонения и се запазват от тях части с дължина до 15 см.

Алелопатия: Неустановени междувидови взаимоотношения.

Подходящо позициониране в пчелна градина: В края или извън пчелна градина до предмет, по който да може да се увие. Слънчево място. Биокоридор

Употреба: Посещава се от пчелите за нектар и прашец. Използва се за за декоративни цели и озеленяване на стълбове, беседки, перголи и др.

Апикултура: Неустановени медоносни качества.

23. Тагетес , Турта - Mexican/Aztec Marigold (*Tagetes erecta* L.)

ПЕРИОД НА ЦЪФТЕЖ

Я Ф М А М Ю Ю А С О Н Д

Едногодишно тревисто растение

В 1 м. Ш 0,4 м.

Цветове: жълти, оранжеви, червени

Тагетеса е едногодишно тревисто растение от семейство Сложноцветни (Asteraceae). У нас се среща в паркове, колекционерски и ботанически градини като често отглеждано декоративно растение.

Произход: Южна Северна Америка, Мексико

Условия за развитие на растението:

Климат	Равнинен климат; не издържа на ниски температури
Влажност	Сухоустойчиво; предпочита влага
Светлина	Слънцелюбиво; издръжливо на сянка
Почва	Не взискателно; предпочита плодородна глинесто-песъчлива, лека, богата на хумус, влажна почва

Отглеждане: Туртата се размножава чрез семена. Ако предварително си произведем разсад, цветето ще започне да цъфти по-рано и до късна есен ще ни радват неговите цветове. Сеитбата се извършва в края на февруари - до средата на март в закрити помещения. При температура на почвата 25 градуса семената поникват за 4-5 дни. Във фаза втори същински лист растенията се пикират на разстояние 4-5 см. Ако семената се засяват по-нарядко и на редове, може да не се пикира. На постоянно място туртите се изнасят и засаждат в началото на май, когато е преминала опасността от слани. Разстоянието на засаждане е 25-35 см за високите сортове, 15-20 см - за средните и 10-15 см за ниските. Туртата може да се засява и директно, но това трябва да става след преминаване опасността от слани. Грижите по време на вегетацията се състоят в редовно поливане, почистване от плевели, подхранване (не понася пресен оборски тор). Кореновата система е обилна, силно разклоняваща се, проникваща дълбоко в почвата, с висока усвояваща способност на хранителни вещества и бързо възстановяване при механически повреди. Така те понасят пресаждане дори и във фаза на цъфтеж. Туртата е устойчива на болести и неприятели.

Алелопатия: Приятели с Кайсия, Ябълка, Бакла, Броколи, Брюкселско зеле, Зеле, Карфиол, Череша, Маруля, Черница, Розмарин, Ягода, Домат.

Подходящо позициониране в пчелна градина: Бордюр, Биокоридор, Засадени в близост до зеленчукови растения, не допускат приближаване на много вредители.

Употреба: Отделящите се от листата фитонциди отблъскват насекомите и вредителите, дори и тези които проникват в почвата. Всички части на растението съдържат етерично масло и издават специфична миризма. Някои сортове от теснолистната турта отдавна се използват в парфюмерийната и хранителната промишленост съдържат се и някои антисептични вещества, които се използват в медицината. С листата се подправят салати, месни гозби, и месни консерви и се слагат там, където се използва розмаринът. В Китай я прилагат за лечение на кашлица, при простудни заболявания, колики и др. В народната им медицина е средство за премахване на мазоли, против оттоци, измръзвания и гъбни инфекции. В българската народна медицина се използват само тези с кичестите оранжевите съцветия. Те съдържат голямо количество каротин и пигменти и се прилагат при лечение на кръвоизливи, миоми на матката, маточни възпаления, мастопатия, кисти и при стерилитет у жените. Начин на приготвяне: 2 супени лъжици цвят от турта се варят 3-4 минути в 500 грама вода. Прецежда се и се пие 3 пъти по 100 грама преди ядене. При стерилитет има и друг начин на приготвяне: две супени лъжици едри тъмно оранжеви съцветия турта се заливат с 500 см³ студена вода, престояват 6-8 ч, след което се варят 15 мин. в добре затворен съд – стъклен или емайлиран. След охлаждане извлекът се прецежда и се приема на 2 пъти преди хранене сутрин и вечер (затоплен). Използва се като спиртен извлек от пресна турта, комбинирана със спиртни извлекци от още четири пресни билки: цвят невен и стръкове върбинка, котешка стъпка и мента блатна. Тази комбинация са я нарекли мамини капки, защото лекуват всякакви неразположения-от настинка до грип. Особено са ефикасни, когато се вземат още при възникването на неразположението.

Апикултура: Отделя нектар и прашец и добре се посещава от пчелите. Неустановени количества добит мед.

Библиография:

Петков, В. Медоносни растения II издание 1979г.

Велчев, В. (отг. ред.). 1982. Флора на НР България. Т. 8. Изд. БАН, София.

Велчев, В. (отг. ред.). 1984. Червена книга на НР България. Т. 1. Растения. Изд. БАН, София.

Велчев, В. (отг. ред.). 1989. Флора на НР България. Т. 9. Изд. БАН, София.

Йорданов, Д. (гл. ред.). 1976. Флора на НР България. Т. 6. Изд. БАН, София.

Йорданов, Д. (гл. ред.). 1979. Флора на НР България. Т. 7. Изд. БАН, София.

Петрова, А., Владимирова, В., Димитрова, Д., Иванова, Д. 2005. Съвременно състояние на биоразнообразието на папратовидни и семенни растения в България.

<http://www.pfaf.org/>

<http://eol.org/>

<http://www.theplantlist.org/>

<http://en.wikipedia.org/>

<http://www.medplanet.dbioro.eu/doc/Curs%20cultivare%20BG.pdf>

<http://www.zeleno.bg/bg/articles/416-byal-ravnets.html>

<http://gotvach.bg/n8-39493-%D0%9B%D0%BE%D1%84%D0%B0%D0%BD%D1%82>

<http://www.fermer.bg>

http://it.wikipedia.org/wiki/Achillea_herba-rota

<http://zadoma.rozali.com/cvetia/kleome-cvete-paiak.html>

<http://gradina.zamakabg.com/>

<http://www.bulherbs.com/>

http://zelena-prolet.com/Monarda_didyma

http://www.gradinata.bg/index.php?page=plant&plant_id=784

<http://www.westcoastseeds.com/product/Flower-Seeds/#sthash.gzOiXOXU.dpbs>

<http://www.aquamat2000.com/>

<http://flowersnet.info/>

<http://medpedia.framar.bg/>

Снимков материал:

Авторски снимки – Христо Вълчев

<http://luirig.altervista.org/flora/taxa/index1.php?scientific-name=achillea+erba-rotta>

<http://msucares.com/lawn/garden/msgardens/03/030609.html>

http://www.wildstaudenshop.de/shop/bilder/K_1382105406.jpg

<http://en.wikipedia.org/>

Надяваме се с тази информация и насоки да сме полезни за създаването на бъдещите пчелни градинки. Действайте смело и импровизирайте умело, по възможност снимайте и записвайте всичко, което правите в Пчелен Рай. На лято ще се видим, за да разберем как оползотворявате споделените семена, какви градини сте проектирали и каква информация сте събрали.

От всички Вас зависи продължението на тази инициатива, както и от всички Нас зависи запазването на пчелите и продължаването на благодатта в природата.

За всякакви въпроси и коментари ние сме насреща. Успех и благодатен сезон!

Настоящият документ с информация за растителните видове на Пчелен Рай се разпространява заедно с документа „Дизайн на Екологични Пчелни Градини Пчелен Рай 2015“, предоставящ информация и насоки за дизайн на екологични пчелни градини.

Материалите са подготвени от екипа на Пчелен Рай за участниците на Пчелен Рай. Може да се споделят свободно за некомерсиални цели с условие за цитиране на източника. Благодарим!

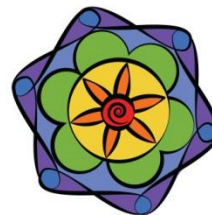
Пчелен Рай се осъществява благодарение на Натуралистично!

naturalistichno@gmail.com

<https://www.facebook.com/groups/pchelenrai/>

<https://www.facebook.com/naturalistichno>

<http://gradinka.zaedno.net/naturalistichno>

Натуралистично